

## ARGUMENTS A FAVOR DE LA REFORMA DEL SISTEMA DE PENSIONS

### Jubilar-se als 67

CARLES BOIX / Catedràtic de política i afers públics de la Universitat de Princeton

AVUI, 2.02.10

La darrera proposta econòmica del govern espanyol ha agafat l'opinió pública per sorpresa. La mesura sembla sortida del no res i, de moment, no forma part de cap programa integral, racional i sistemàtic per reformar l'economia espanyola. L'oposició que ha concitat entre la classe política, inclosa una part del PSOE, i els sindicats fa improbable la seva aprovació. Tot i això, l'anunci d'endarrerir l'edat de jubilació fins als 67 anys és una bona notícia per al país, per raons fiscals, d'eficiència econòmica i d'equitat social.

DES DE LA TRANSICIÓ A LA DEMOCRÀCIA, la política espanyola ha girat al voltant de dos eixos centrals. En primer lloc, el principi de la solidaritat, que, convertit en la *idée-force* de la democràcia entre els espanyols, juga el mateix paper que tenen el principi de fraternitat a França o el de la llibertat entre els nord-americans: cap polític s'atreveix a posar-lo en dubte i els guardians de les essències constitucionals l'invoquen per matar qualsevol reforma (econòmica o política) de pes. En segon lloc, la força dels sindicats, sostinguda, malgrat una afiliació més aviat esquifida, per una llei, l'Estatut dels Treballadors, que es pactà per preservar la pau social d'aquella transició: la realitat d'una vaga general acabà desarborant el govern González i la seva amenaça fou suficient per aigualir tot programa de reforma laboral del govern Aznar (si és que aquell govern va tenir algun propòsit flexibilitzador al cap, cosa que

dubto, atesa l'autèntica naturalesa, estatista i gens liberal, de la dreta espanyola).

NAVEGANT ENTRE L'ESCIL·LA DE LA SOLIDARITAT i el Caribdis sindical, els governs dels anys vuitanta van acabar gestionant la crisi econòmica i la integració a la Unió Europea mitjançant la famosa estratègia de "reconversió industrial" que ha marcat l'economia espanyola des d'aleshores. Com que desmantellar el sistema de contractes permanents heretat del franquisme (i reforçat a l'Estatut dels Treballadors) era políticament inviable, els governs Calvo Sotelo i González van apostar per fer prejubilacions massives (i per avançar l'edat de jubilació), sobretot al món de les empreses públiques. Jubilar-se resulta psicològicament menys feridor que passar a l'atur. Des d'un punt de vista electoral, aquesta estratègia es pot vendre com un mecanisme efectiu per distribuir treball cap als més joves: sembla que no importi el fet que les empreses tanquin (cosa que converteix la idea d'un traspàs de feines en una ficció) i que els joves hagin de pagar les pensions dels retirats. Aquest impàs polític continua ben viu: la recent *reconversió* de TVE n'és un exemple. La impossibilitat d'acabar de reformar el mercat de vivenda de lloguer (la regulació del qual va ser un altre invent franquista) n'és un altre.

COM QUE EL PROGRAMA DE JUBILACIONS i prejubilacions sistemàtiques no va poder absorbir els nouvinguts, això és, joves i dones, el govern González optà per establir contractes de curta durada. Com és ben sabut, el mercat laboral espanyol prengué una estructura dual, amb un nucli dur de contractes permanents (justificats pel principi de la solidaritat) i una massa, creixent, de treballs flexibles. L'estructura dual del mercat espanyol caigué com una llosa sobre una bona part dels treballadors amb contractes a curt termini: per evitar els contractes

permanents, força onerosos (sobretot pels costos de pactar l'acomiadament), les empreses van preferir fer rotar els treballadors a invertir en la seva formació. De fet, com que els contractes flexibles i la rotació constant són especialment apropiats per al turisme, la construcció i l'agricultura, bona part de la generació d'empreses i treball migrà cap aquells sectors (certament ajudada per una desregulació absurda i una explotació curterminista del sòl), tot exacerbant el tipus d'economia de segon ordre que preval en bona part d'Espanya.

L'EDUCACIÓ DE LA POBLACIÓ HA MILLORAT extraordinàriament, almenys en quantitat: fa quaranta anys només el 8 per cent de la població entre 25 i 64 anys tenia estudis universitaris; ara és ja el 24 per cent. En la banda baixa de la població els resultats són, però, lamentables: la taxa de fracàs escolar és del 29 per cent, el doble que a Europa. Diuen que això es deu al funcionament de l'escola. Jo crec que es deriva del fet que, atès el tipus de mercat laboral i de feines que s'hi ofereixen, els incentius per estudiar són més aviat baixos entre un estrat important del país. Això reproduceix un nivell de qualificacions baixes i, tot plegat, un atur extraordinari quan el cicle econòmic canvia de signe. I, en definitiva, ens porta al punt clau de l'article: les línies mestres de la política econòmica espanyola (i aquí no diferencio entre esquerres i dretes espanyoles) han sostingut un sistema de transferències massives (i injustes) de les generacions més joves (i dels sectors més dinàmics) cap a les generacions més grans (i els territoris menys competitius).

LA REFORMA DEL SISTEMA DE JUBILACIONS ÉS, per tant, bona per raons estructurals de pes. A més de revaloritzar el concepte del treball i reduir el dèficit públic, és un primer pas cap a un canvi del model fiscal espanyol: abaixa la pressió tributària sobre els joves, abarateix els costos

de contractació i, necessàriament, dinamitza la creació de treball. A més, és un senyal positiu: ens indica que el govern aposta per deixar les polítiques d'estímul keynesià (potser útils a curt termini) i que abandona, per fi!, la socialdemocràcia clàssica, feta a base de gastar a tapar i destapar sots de carretera.

NATURALMENT, L'ANUNCI ÉS SOLAMENT un primer moviment cap al que hauria de ser un conjunt de reformes estructurals dirigides a crear més oportunitats i, al capdavant, ajudar els menys afavorits. I aquí és on jo demanaria als nostres polítics (catalans) que intervinguin liderant el canvi, recolzant l'endarreriment de la jubilació i, alhora, proposant quatre reformes: l'abolició dels contractes de curta durada conjuntament amb la reducció dels costos d'acomiadament dels permanents; un nou sistema de negociació salarial que faci possible una major flexibilitat (i, sí, desigualtat) salarial; una reforma educativa, que restableixi el concepte de formació professional i que insisteixi en l'esforç de l'alumne; i una reforma universitària que apugi les matrícules a preu de cost (i a canvi ofereixi un sistema de beques de primer nivell en funció de necessitats econòmiques i resultats individuals).